DISSERTATIO MEDICA INAVGVRALIS
SISTENS

AFFECTVM SPASMODICO HYPOCHONDRIACVM INVETERATVM

Von einer eingewurtzelten hypochondrischen Kranckheit.

QVAM
ANNVENTE DIVINA GRATIA
CONSENSV AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI
SVB PRÆSIDIO

D. N. FRIDERICI HOFFMANNI
ACADEMIÆ ET ORDINIS MEDICORVM SENIORIS
ET h. t. DECANI

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS
Ad d. Maji MDCCXXXIV.
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT
RESPONDENS AVCTOR

IOANNES HENRICVS VON SANDEN
REGIOMONT. BORVSSVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

PROOEMIUM.

Vod nec per eloquentiam, nec in cathedra curentur morbi, jam in vulgus adeo innotuit, ut riſui prorſus habeantur nudi rhetores Medici, & ſola cathedrarum mancipia, ſi ad ægrotantium lectum accedant: quid? quod inde etiam pervulgata Parœmia, bonos theoreticos i. e. ſolos ſpeculatores, malos eſſe practicos, ſuam traxit originem. Hinc ea quoque medicinæ pars, quæ ſpeciatim circa ſanandas humani corporis ægritudines verſatur, perquam adpoſite Clinica a Græcis appellata fuit; eo quod recta medendi methodus, ſi originem ſpectes, ab ipſis ægrotorum lectis potiſſimum accerſi & debuit, & adhuc omnino debet. Ex tot vero, tamque innumeris qui mortalium ſanitati periculoſas ſtruunt inſi-

dias, morbis ii cumprimis Medici experientiam & eruditionem teſtantur, qui paruis gignuntur initiis, lentis adoleſcunt incrementis, & magnis denique diriſque ſymptomatibus ſuam in corpus exercent tyrannidem, quos Græci chronicos vocarunt, nos longos. Hi enim ſolius naturæ beneficio, uti quidem de acutis ſæpius obſervare licet, rarisſime quin nunquam fere ſolvuntur; tantum abeſt, ut medici auxilium utique requirant. Quam ob rem ex veterum jam numero COELIVS AVRELIANVS, bonus imprimis auctor, in Præf. AD LIBROS PRACTICOS: CHRONICI, INQVIT, MORBI NEC FORTVNA NEC FAVENTE NATVRA SOLVVNTVR, SED MEDICI SOLIVS EXPOSCVNT PERITIAM ET DEXTERITATEM. Cum quo apprime conſentit elegantisſimus CORNELIVS CELSVS, dum *lib. III. Cap.* I. aſſerit: *Magis ignoſcendum eſſe medico, parum in acutis proficienti, quam in longis. Id enim breve ſpatium eſſe, intra quod ſi auxilium non profuerit, æger extinguatur: ibi & deliberationi, & remediorum mutationi tempus patere, adeo ut raro, ſi inter initia medicus acceſſerit, obſequens æger illius vitio pereat.* Hunc in finem vero, ut ſcilicet morborum chronicorum indoles, quæ admodum eſt intricata, clarius pateat, & magis magiſque innoteſcat; obſervationes & hiſtorias morborum Medici pasſim conſcri-

ſcripſere celeberrimi: & utinam! illæ ſemper ita eſſent comparatæ, quales eſſe deberent, qualesque pro more ſuo egregie eruditeque deſcribit *Illuſtris* PRÆSES in *Præf. ad Tom.* 1. *Conſultat. & Reſponſ. medic.* Ipſe ille Vir de medica meritisſimus arte, in lib. cit. pariter, ac eodem in lingua Germanica ſub titulo *Medicinæ Conſultatoriæ* edito, decemque tomis comprehenſo, viam monſtrat medicis, eosque ſummopere monet, ut ipſius exemplum ſequentes per recenſionem morborum, quorum curatio ipſis fuit credita, incrementum artis ſalutaris promovere annitantur. Quantam vero utilitatem ſolæ morborum hiſtoriæ poſt ſe trahunt; tanta præfecto, & fere major rationali earundem reſolutioni debetur. Quamob cauſam placuit Illuſtri PRÆSIDI, ut pro argumento diſſertationis inauguralis inveterati cujusdam morbi hypochondriaci ſpaſmodici hiſtoriam, mihi explicandam elaborandamque daret. Nec me operæ pretium facturum dubitavi, ſi morbum illum, quantum per meas licebit vires, ita explanarem, ut præmiſſa ejus hiſtoria, quævis momenta ad ſuas revocarem cauſas, earundem nexum oſtenderem, & rationem denique medendi ſubjungerem. Quem laborem ſummus languorum noſtrorum Medicus ex alto ſecundatum eſſe jubeat, ſupplex precor.

Historia morbi.

ILlustris quidam Vir, quadraginta, & quod excurrit annorum, temperamenti sanguinei, animi alacrioris, habitus spongiosi, succorumque pleni, diæta in juventute lauta opiparaque usus, nec raro ejus regulas, maxime si potum spectes, ad excessum usque transgressus, bonam nihilo minus præ se tulit valetudinem. Quum autem per aliquot abhinc annos multis arduisque negotiis obrutus, omne fere tempus sedendo, meditandoque consumere, ex officii ratione coactus fuit: labescere quidem cœpit valetudo, ita tamen ut præter leviores molestias vix haberet, de quo conquereretur. Quapropter nihil infausti metuens, ante quatuor annos per mediam, eamque gelidissimam hyemem suscepit iter, levioribus duntaxat indutus vestimentis. Hinc vero tanto corpus affectum est frigore, ut domum redux non solum faciem, atro brunoque, qualis congelatorum est, colore tinctam exhiberet; verum etiam per secundam ab itinere noctem tantam spirandi difficultatem, & præcordiorum anxietatem incideret, qua lectum relinquere, & ab obambulatione spirationis libertatem anhelare cogebatur. Præterea caput veluti contritum videbatur, & visio pariter ac auditus sensim evanescebat: donec elapsis tribus quatuorve horis remitteret paulatim accessio, inque languorem ac debilitatem universi corporis finiretur. Sed eadem intra trium circiter dierum spatium, quater adhuc iisdem symptomatibus stipata rediit, illustremque virum lecto prorsus afflixit: quo transacto, melius se habuit, solitisque rursus defungi potuit negotiis. Verum breve sanitatis fuit intervallum: continuis enim immer-

mersus meditationibus, recensito paroxysmo sæpius, mox longiori mox breviori corripiebatur, quem sensim capitis debilitas, pertinax alvi adstrictio, flatuumque molesta retentio comitabantur. Flatus circa dextrum maxime hypochondrium fixam obtinebant sedem; quorum præsentiam significaturus æger, dicebat: **Es gäbe ihm rechte Stösse, und pumpte ihm in der rechten Seite.** Consultus Medicus ad expugnandum malum commendavit clysteres emollientes & nervinos, iisque frustra infusis, illustrem virum fonte Egrano, cum dimidia lactis vaccinini parte remixto, mane non secus ac sumtis epulis integram mensuram sorbillando, per quatuordecim dies uti jussit. At vero, nec hoc remedio votis respondente, ad clysmata rursus ventum, simulque remediis urinam & transpirationem promoventibus pugnatum est: unde dissipatis egregie flatibus, ac alvi laxitate recuperata, cunctorum symptomatum conquievit ferocia. Quod restitit curationis, supplere putarunt medici per repetitam aquarum Egranarum ad ipsam scatebram potum. Annuit eorum consiliis æger, atque præcedentis anni Augusto mense ad dictas profectus acidulas, iisque, aucta sensim aquæ quantitate, donec ad quinque omnino mensuras quotidie potandas pervenerit, per quatuordecim rursus est usus dies. Inde alvus magna cum vehementia movebatur, adeo ut sub finem potationis filamenta quædam abrasæ villosæ tunicæ intestinorum haud absimilia simul excernerentur. Factum hinc est, ut paroxysmi supra descripti & rariores, & mitiores infestarent; sed nova malorum iis succrevit cohors. Namque præter atroces, assiduasque cardialgias omni mane vehementissimi vomendi conatus

natus urgebant; infusum herbæ thee, quod antea optime ferre poterat, molestam creabat nauseam; decocta utut levissima reddebantur statim vomitu, & laxans mannatum, quod esse solet lenissimum, supra & infra copiosam exturbabat saburram. Ad hæc sui officii sponte nunquam reminiscebatur alvus; tantum aberat, ut per sex quin & octo sæpenumero dies, cum flatulenta intestinorum inflatione, esset compressa. Sumpto vel modico vini haustu, vel etiam cerevisia pota, insignes sequebantur sanguinis ebullitiones; quæ matutino potissimum tempore post prævium vaporis cujusdam sursum ascendentis, & instar aquæ calidæ fluctuantis sensum, gravius invadebant, atque majorem spirandi angustiam, & præcordiorum anxietatem inferebant: plerumque vero adhibita pulvilli antispasmodici dosi, & hinc secuta auctiori corporis perspiratione, nec non insigni languore, paululum consopiebantur. Somnum capiebat valde turbulentum, anxiisque & terrrificis insomniis stipatum, adeo ut expergefactus mane protinus in magnum mœrorem & tristitiam incideret, eique præter consuetudinem nimis indulgeret. Non minus ad præcipitem iracundiam, cum totius corporis tremore junctam admodum propendebat: & cumprimis hasce molestias post corporis refrigerationem, graviores persentiscebat. Continuatis nihilo secius mentis laboribus, plura sensim jungebantur symptomata: siquidem nocturno tempore febriles accedebant motus, cum extremarum refrigeratione pulsu contracto incipientes; capitisque imbecillitas tanta sumebat incrementa, ut ad terram inclinato, vel pulvinari paululum agitato, æger illico animi deliquiis proximus videretur. Quæ cuncta

cta mala, usurpatis subinde nervinis, caputque roborantibus medicinis remittebant quidem aliquantulum, at prorsus exstirpari haud poterant. Illis potius associabant sese ingens dextri brachii dolor, ad scapulam & cubitum usque protensus, nec non cervicem interdum & tempora occupans, ac pulsatilis sensus, vehemensque auris dextræ susurrus: sed hæc omnia detractis e vena sanguinis crassi & viscidi unciis octo multum mitigabantur. Et hic erat rerum status, in quo vir illustr. degebat, cum *Illustris* PRÆSIDIS consilium per litteras desideraret: quem nos pro viribus jam perscrutemur, ejusque caussas, ac rationalem therapiam indagabimus.

§. I.

IPsum igitur opus aggressurus, ante omnia, quod enarrato malo imponi debeat nomen perquiram. Esse illud e genere morborum hypochondriacorum cuncta docent symptomata. Possem ergo de passione hypochondriaca quædam præfari, ejusque indolem describere; quo deinceps præsentis affectionis ratio innotescat clarius: sed metuo ne partim acta agerem: partim limites dissertationis transgrederer. Quapropter generalem istius passionis tractationem omittam, idque eo lubentius, quum eandem ab *Illustr.* PRÆSIDE in *Med. Rat. systema. Tom. IV. part. III. Sect. I. cap. VI.* tam ample, tamque perspicue explanatam vidi, ut vix superesse videatur, quod addi queat. Ex iis duntaxat decerpam, & applicabo ad præsentem casum, quæ illius explicationi necessaria duxi.

§. II.

Quum vero præsentem affectum voco hypochondriacum: vel tacitus concedo, quod sit affectus spasmodico flatulentus ventriculi & intestinorum, qui a perverso & labefactato eorundem motu, quem peristalticum vocant, natales mutuatur, & totum subinde nervosarum partium systema in motionum irregularium societatem rapit. Verum quoniam bene scribit, qui bene distinguit; haud a vero me aberraturum confido, si hypochondriacam passionem in recentem, inveteratam, & confirmatam dividam. Recentem dico, ubi symptomatum cohors in solo alimentorum canale & abdomine sese exserit, nec alias adhuc partes in consensum traxit. Inveteratam dico, quæ præter abdominis vitia, totius corporis afflictiones habet comites, functiones animales turbat, & nervosi generis debilitate nititur. Confirmatam denique adpello, ubi partes dictas molestias visceris cujusdam immedicabilis læsio jam invaluit, veluti sunt infarctus, scirrhi, obstructiones viscerum, extravasationes humorum &c. Quæ si ad præsentem casum adplicuero; illum rectissime morbum hypochondriacum inveteratum adpellari debere, vel exinde colligo, quod universo corpori morbosa inhærescant symptomata. Sic enim 1) in abdomine cardialgia, nausea vomendi conatus, vomitus, alvi obstructio, flatulenta intestinorum distensio. 2) In pectore spirandi difficultas, præcordiorum anxietates. 3) In capite ejus nimia imbecillitas, aurium susurrus, somnus turbulentus, atque terriculamentis plenus, propensio ad mœrorem, tristitiam, iracundiam, 4) In toto corpore dextri brachii dolor, ebullitiones sanguinis, horripilationes, motus febriles, tremores &c. occurrunt.

§. III.

§. III.

Cognito nomine, sedes mali inquirenda. Hanc in hypochondriacis affectibus in liene pariter ac hepate, falso collocari; demonstravit jam *Excell.* PRÆS. *cit. lib.* §. *VII-IX.* consentientibus *Sylvio*, *Hœfero*, *Höchstedero &c.* In nostro affectu hepar cumprimis accusari posset, eo quod Illustr. æger de molesto circa ipsius regionem sensu conquestus fuit: **Es gäbe ihm rechte Stösse, und pumpte ihm in der rechten Seite.** Non negaverim, quin hypochondriacis tam lienis, quam hepatis sæpenumero superveniat infarctus, sed in confirmato potissimum id observari malo, communis medicorum testatur experientia. Quum autem in præsenti casu, statim ab initio perceperit æger molestum illum in dextro hypochondrio sensum: facile patet, illius quoque non secus ac omnium morborum hypochondriacorum sedem, in toto intestinorum volumine, & speciatim intestino colo quærendam esse: quippe quod præ aliis in dictis morbis affici, testatus est *Illustr.* PRÆSES *Consult. Medic. Tom. II. Sect. IV. Cas. CLXXVIII. pag.* 723. Hoc enim intestinum in utroque hypochondrio sub spuriis costis situm deprehenditur, ibidemque multas exhibet flexuras; quibus incarcerati flatus distendunt nerveas sensibilesque tunicas, earum acutum pariunt dolorem, tumorem exhibent exterius sæpenumero conspicuum, moventur, ac fluctuant hinc inde, & sic sensum illum quem sub nomine **des Stossens und Pumpens** exprimunt, causantur.

§. IV.

Causa proxima, & principalis, ex qua omnes reliquæ afflictiones uberrimo propullulant proventu, sicut

omnis mali hypochondriaci, ita & nostri non alia est, quam motus peristaltici, quo ventriculus & intestina gaudent, quo etiam recte se habente functiones ipsis proprias, ciborum digestionem, generosi chyli elaborationem fæcumque per anum eliminationem legitime peragunt; recessio a statu naturali. Omnes vero partium solidarum motus recedunt a suo naturali statu, dum vel nimis intenduntur, vel nimis relaxantur: priori modo spasmus, posteriori atonia resultat. Vtrumque vitium contingit in passione hypochondriaca: namque intestinorum & spasmus & atonia simul adsunt. Absurdum videtur, contraria in uno subjecto eodem tempore statuere: sed notari meretur, non in uno loco utraque simul adesse vitia sed excipiunt potius se invicem & alternant adeo, ut in uno intestinorum loco præsto sit pertinacissima constrictio; in altero occurrat relaxatio, & a flatibus facta distensio.

§. V.

Hæc causa proxima est mali hypochondriaci, magis tamen recentis; & fit remotior, si illud transeat in inveteratum. Cujus generis cum præsens sit affectus, dispiciendum porro, quam tanquam malum inveteratum, habeat proximiorem causam, explicandis omnibus symptomatibus opportunam. Et hanc in magno universi generis nervosi debilitate collocandam esse censeo. Per nervosum genus denoto omnes nervosas membranaceas, & vasculosas totius corporis partes: per harum vero debilitatem significo eam particularum minimarum, quæ fibram ultimam constituunt cohæsionem, qua illæ ex levissimo ac vix naturali majori vel fluidorum impulsu, vel alio quodam per animi affectus inducto impetu in præternaturalem ac violentam compellun-

luntur agitationem vid. *Illustr.* PRÆS. *Med. Systema. Tom. IV. P. III. Sect. I. cap. III.* §. *IX.* Hinc vero nervosi generis debilitas nihil aliud est, quam ea omnium nervearum, membranacearum ac vasculosarum in toto corpore structura, qua ex causa levissima in præternaturalem agi possunt motionem. Cumprimis hanc debilitatem in præsenti casu insigniorem esse in partibus nervosis quæ sunt in capite, ex infra dicendis clarius patebit. Jam videndum, num ex his allegatis causis ratio symptomatum, quæ ægrotantem nostrum excruciant, possit derivari.

§. VI.

Si igitur primum perversus ac labefactatus est intestinorum tonus, eorundem quoque functiones læsas oportet esse. Ciborum nimirum digestio non rite fieri, nec legitimus præparari potest chylus: hinc generari debent sordes & viscidæ, & ob concursum bilis, succique pancreatici acriores; quæ languente peristalsi, proscribi debite nequeunt. Ergo subsistunt in plicis, in flexuris intestinorum, stagnatione hac & diuturniori mora acres redduntur acriores, viscidæ dehiscunt in vapores. Inde patet in nostro casu 1) *generatio copiosorum flatuum* colon præcipue in dextro hypochondrio distendentium. Acriores porro cruditates vellicant nerveam ventriculi & intestinorum tunicam, adeoque pariunt horum spasmos ac dolores; speciatim in nostro casu 2) *Cardialgiam*, quæ est orificiorum ventriculi speciatim dextri, quod audit pylorus, dolor. 3) *Vomendi conatus & nauseam*, quæ est spasmodica tunicarum ventriculi & œsophagi constrictio. Hæc symptomata ab acido stimulante provenire vel ex eo cognoscitur, quod matutino potissimum adfligant tempore: tum enim peracta

 acta

acta ciborum concoctione, concentratius in ventriculo restare solet acidum, quod sæpenumero assumtis cibis infringi deprehenditur, cum momentanea nauseæ & cardialgiæ cessatione. Præterea languente intestinorum tono suboritur 4) alui segnities; siquidem sordes lente adhærentes nec abstergi rite nec propelli queunt: accedit spasmodica intestinorum inferiorum, recti potissimum constrictio, quæ nec flatibus, multo minus fæcibus permittit transitum. Flatus ergo regurgitant ad superiora, spatium, in quo sese queant expandere affectantes: unde derivanda *intestinorum inflatio.*

§. VII.

In tali rerum intestinorumque statu chylus gignitur crudus, & talis quoque ingreditur patentia vasorum lacteorum oscula. Ex crudo chylo generatur partim sanguis spissus ac viscidus; hinc 5) *ille quem æger illustris ex vena sibi detrahendum curavit ater fuit & viscidus;* partim lympha terrestrior, & ad nutriendum minus opportuna; partim nerveum fluidum ad sensus & motus præstandos nimium iners; quin omnes totius corporis succi a benignitate naturali recedunt. Iam vero notum est, omnes solidas corporis nostri partes ob perpetuum motum, sensim atteri, & ideo nova succi nutritii appositione semper nutriri debere. Quod si autem lympha nutritia fuerit justo terrestrior, ejus particulæ, leviori tantum & laxiori connectuntur cohæsione, hinc progenerant fibras, nervos, membarnas debiliores, & sic oboritur generis nervosi debilitas. Sic patet una causa debilitatis; altera dependet a defectu liquidi nervei spirituosi: quod robur atque tonum sufficienti suo influxu partibus præstare debet solidis. Et ex his clarissime

con-

conspici poterit, quomodo passio hypochondriaca inveterata ex simplici & recentiori progeneretur.

§. VIII.

Quibus expositis, ad explicanda quæ restant in præsenti casu transibo symptomata. Dum spasmi per intestinorum canalem saeviunt; dum ipsa intestina, maxime colon, a flatibus præter naturam sunt expansa, comprimuntur iis subjecta & intermixta vasa sanguifera, cruore turgida. Hic ergo majori copia ad superiora, pectus nimirum atque caput tendit: pulmones quantitate æquilibrium aeris excedente ingressus expandit, liberum aeris in eorum cellulas introitum remoratur, & tali ratione producit 6) *spirani difficultatem* & *præcordiorum anxietatem*. In promptu quoque est ratio cur hæc in nostro ægrotante matutino potissimum fiant tempore: Cum enim acida ventriculi saburra tum concentratior cardialgicos producit spasmos; non mirum, compressis inde sanguiferis vasis, humores ascendere, ac ægro 7) sensum vaporis calidi ascendentis cum insequente spirandi angustia ac majori anxietate stipatum exhibere. Ex pectore copiosius ruunt succi ad caput, magis in præsenti casu, quam reliquas partes, ob causas infra recensendas, debilitatum. Quo autem angustiores sunt viæ ductusque, per quos in capite circulari debeat, eo difficilior sanguinis per eos progressus. Hinc explicandæ functionum animalium perturbationes; & nominatim 8) somni turbulenti, atque 9) propensionis ad perpetuum mœrorem ac iracundiam. Utrumque symptoma, ut & labefactatam omnium sensionum integritatem enim irregulari ac difficiliori sanguinis per caput circulo deberi, vel exinde patet, quod eo restituto, mens ad pristi-

nam

nam redeat alacritatem. Quum porro sanguis crassus per vasa sanguifera membranas, quæ internas osseásque organi auditorii partes ambit, perreptantia, difficilius progrediatur; serum stagnando resolvitur in vapores, qui in tympano meatus auditorii majoris ac foraminis pariter ovalis tinnientem & susurrantem exhibent sensationem; unde 10) susurrus dextræ auris derivandus.

§. IX.

Debetur denique quædam animadversio plexui meseraico magno, qui ex intercostali ramo, & pari vago construitur, & ab arteria meseraica ejusque ramificationibus veluti circumvallatus cingitur. Qui si a dictis vasis, cruore distentis, non secus ac intestinis per flatus expansis comprimitur: illico spasmum concipit, eumque non solum cum nervosis ramificationibus, quas per intestinorum canalem distribuit; verum etiam cum nervosis universi corporis partibus, quibus cum vi paris vagi & intercostalis rami arctissimum alit consensum, communicat. Hinc in nostro speciatim propullulavit 11) dolor brachii dextri, 12) *dextrique capitis lateris quasi hemicranicus*: nec mireris, quod dextrum tantummodo latus afficiatur, quoniam in eo potissimum hypochondrio flatulenta coli distentio, & hinc major nervorum compressio in nostro casu locum habuit. Inde quoque dependet *13*) corticis cutanei constrictio, & eam insequens horripilatio: ea autem relaxata, celeriori impetu spissi humores in vasa cutanea irruperant, adeo effecerunt 14) ebullitiones: Has denique sola vini vel etiam cerevisiæ potatio inducere potuit: quoniam ea subjecta, quæ vel parum spirituosi continent, in tanta motuum anomalia, humores commovere valent: quod vel ille casus, quem

Illustr.

Illustr. PRÆS. *Consult. Medic. Tom. I. sect. I. Cas. XI.* allegat, testat ubi æger hæmoptisi obnoxius pag. 44. refert se ex potu cerevisiæ novam protinus sanguinis e pulmonibus eruptionem fuisse passum.

§. X.

His præmissis jam perscrutandæ sunt causæ quæ in ægrotante nostro ad tam dirum contribuerunt malum. Et quamvis earum plures dentur; speciatim tamen in præsenti casu ad sanguinis intra vasa intestinorum stagnationem esse respiciendum, multa sunt quæ svadent momenta. Humorum autem stagnatio facillime inducitur partim ab illorum nimia abundantia partim a relaxatione continentium sive solidarumpartium. Nec ullus in corpore locus est, in quo stagnare facilius posset sanguis, quam intestina. Hæc enim nitra tunicas fovent venas meseraicas, quæ contentum sanguinem revehunt in portarum venam, ex quo fertur intra hepatis viscus. Vena hæc dum sanguinem in hepar effundit, arteriæ fungitur munere; attamen & pulsu caret, & valvulis destituitur. Unde in statu quoque naturali difficilior sanguinis per hepar quam per alia viscera observatur circuitus; qui aucta præter naturam humorum mole, longe difficilior evadit. Hinc vero regurgitationes meseraicas, intestina perreptantes succi, eas ultra elasticitatis sphæram distendunt, relaxant, & sic atoniæ pariter ac spasmo, qui sequitur vasorum repletionem, fœcundam præbent occasionem: eo magis si eæ concurrant causæ, quæ per se tonum intestinorum reddunt languidiorem.

§. XI.

Jam vero in nostro casu multa deprehendimus momenta, quæ ad ingenerandam sanguinis abundantiam contribuerunt. Ex iis sunt 1) *ipsa ægrotantis ætas*, quæ

 an-

annum quadragesimum emensa est: illi enim succi qui junioribus ad incrementum corporis consumuntur, adultioribus, absoluto corporis augmento, magis cumulati, morborum fiunt fontes. 2) *Temperamentum sanguineum*, habitusque succi plenus: in hisce scilicet hominibus vasa sanguifera copiosa sunt, sed simul exiliora, fibræ vero & partes solidæ molles magis & spongiosæ unde minor sanguini est resistentia, quam in corporibus, quæ strictum præ se ferunt habitum; hinc facilius cumulatur sanguis, atque facilius vim solidarum labefactat. 3) *Diæta lauta ac opipara*, & hæc est fœcunda plethoræ mater: nam si cibi boni succi, nutrimentique, ultra proportionem motus corporis assumuntur; non fieri potest, quin inde plus generetur sanguinis quam sanitatis ratio requirit. 4) *Intermissæ* forsitan *sanguinis missiones*; quarum nulla in morbi historia fit mentio: cum tamen in ea recenseatur, ægrum a venæsectione semel instituta insigne reportasse allevamentum.

§. XII.

Quemadmodum hæ causæ, plus sanguinis quam par est, ingenerando, eminus ad malum hypochondriacum in nostro disposuerunt ægrotante ita sunt adhuc quædam, quæ non solum sanguinis abundantiæ producendæ nimium faverunt; verum etiam ipsum intestinorum tonum labefactando, ad id mali genus contribuerunt. Harum ex classe occurrunt 1) *excessus in potu*: qui sicuti parcior, augendo humorum spissitudinem hypochondriacis infensus est, ita largior, & ad crapulam usque sumtus, nimia humiditate expandit, relaxatque tunicas intestinorum, unde quoque helluonibus propriam esse ventriculi debilitatem, & adpetitus imminutionem

nem

nem animadvertimus. 2) *Vita sedentaria.* Quemadmodum motus corporis insignem vim obtinet, robur partium nervosarum, fibrosarum & musculosarum in naturali vigore conservandi, confirmandique, & hanc ob causam humorum circulationem promovendi, ita hoc intermisso, cressenteque succorum copia, prosternitur partium solidarum elater, humores non satis vegete circumaguntur, spissi fiunt, & hinc plerumque otio immersis familiare est malum hypochondriacum. Eo magis atque facilius id vitii in præsenti casu evenire debuit, cum accesserunt 3) *nimiæ meditationes ac lucubrationes:* quibus non ventriculi & intestinorum modo, verum totius nervosi generis maxime capitis vim insigniter prosterni ex quotidiana discimus experientia. Et hisce caussis in Viro Illustri strata est via ad malum hypochondriacum; quod tanquam morbus longus, primum levioribus semet exseruit molestiis, parvisque natum initiis, expectavit tantummodo potentiorem causam, qua ad edendos perniciosiores effectus incitaretur.

§. XIII.

Atque hanc constituit insigne frigus, quo æger sub itinere hyemali, eoque gelidissimo tempore instituto, perculsus fuit. Quam pernitiosa ejus est potentia in subjectis per omnia sanis; uti jam venerandus Medecinæ parens HIPPOCRATES *Sect. V.* §. 7. *& 8.* atque CELSVS *L. II. cap.* 1. annotarunt: tam infensa cumprimis deprehenditur iis, qui spasmis imi ventris sunt obnoxii. Quum enim generatim corporis cutaneum constrigendo corticem, humores propellit ad interiora: fit inde in hypochondriacis ut repulsi humores, dum ob abdominis spasmos ibidem commorari nequeunt, copiosius ad superiora, pectus

 atque

atque caput compellantur. Hinc noster ab itinere redux faciem exhibuit sanguine turgidam, *brunoque ac cerasino colore tinctam:* & hinc quoque astmaticus paroxysmus suam traxit originem. Namque dum succi copiosius iruerunt thoracem, pulmones, eorumque vasa, hæcque distenderunt: non modo nimio pulmonum infarctu spirationem reddiderunt difficilem, verum ob distensionem vasorum, pectoris constrictionem simul induxerunt, quæ ad caput una cum copiosiori sanguine delata, sensuum obnubilationem effecit. Sicut autem spasmodicarum accessionum ea est indoles, ut per intervalla remittant, deinceps iterum redeant: ita quoque in nostro factum est casu, eo magis cum continuati mentis labores occasionalem dederint causam.

§. XIV.

Hoc in rerum statu, alvi obstructione flatuumque retentione simul stipato, non abs re quidem fuit, clysteres nervinos & emollientes infundere, sed id censuram meretur, quod haud præparato corpore Egranas aquas frigidas & cum lacte permixtas potare debuit ægrotans. Quum enim fontes medicati, maxime si cum lacte remixtæ fuerint, supponant primas vias a cruditatibus acidis vacuas; hæ vero in hypochondriacis intra ventriculum ac duodenum præsertim hospitentur intestinum: clysterum certe injectio non sufficiens fuit illas e corpore proscribendi; quippe quos ad coli duntaxat sic dictam valvulam pertingere notum est. Restiteruut igitur sordes in primis viis, quibus cum commixtum lac, eas adauxit: ipsæ vero acidulæ frigidiores, viis excretoriis nondum satis liberis, substiterunt, majorumque intestinorum pepererunt atoniam.

§. XV.

§. XV.

Post hæc recte egerunt Medici, quod congruis medicaminibus alvi libertatem, perspirationis & urinarum successum promovere allaboraverint: unde etiam obtinuerunt, ut symptomatum ferocia paululum remiserit. Sic enim hypochondriacum malum si recens fuerit felicissime cum successu profligare licet, si nimirum alvi libertas restituatur, flatus dissipentur, salutares excretiones promoveantur, sanguinis nimia moles imminuatur, atque tum debilitatæ partes convenienter roborentur. Et idem felix eventus in nostro procul dubio potuisset obtineri casu, si præter impetratam excretionum libertatem, vena in pede tusa, ac temperata roborantia fuissent adhibita, perque aliquot tempus continuata. Verum pessimo consilio ad usum Egrani fontis rursus confugerunt medici; hoc potissimum reliquias mali se exstirpaturos rati. Non equidem negamus, quin hæ acidulæ in dicta sæpius passione hypochondriaca convenienter adhibitæ, illustrem obtineant virtutem: num vero congrua ratione in nostro casu usurpatæ fuerint, paucis jam dispiciemus.

§. XVI.

Aquas minerales magnum esse hypochondriacorum remedium; ut experientia docet, ita cumprimis *Illustris* PRAESES passim in scriptis suis demonstravit. Sed quum divina sapientia varii generis, & variarum virtutum fontes creaverit: ipsum sufficientis rationis principium dictitat, suadetque nobis, ut pro differentia & hominum & morborum seligamus hunc vel illum fontem. Et sic ostendit *Excell.* PRÆS. *Med. Syst. Tom. IV. P. III. Sect. I, Cap. VI. thes. ther. VI.* hypochondriacis, qui laxi

& spongiosi sunt habitus, spasmisque interiorum partium dire cruciantur, thermas convenire præ acidulis, aut has saltem tepidiores esse oportere: utrasque nec nimis diu, nec nimia quantitate potandas, & corpus probe præparandum esse. Quæ si ad præsentem adplicemus casum, animadvertimus potum Egrani fontis multis modis noxium esse debuisse. Namque 1) subjectum nostrum habitum corporis præ se tulit laxum & spongiosum, spasmisque & abdominis, & præcordiorum divexatum fuit: unde consultius fuisset, curam per thermas, maximeque Carolinas instituisse, vel, si hæ non arriserint, Egranas tepidiores exhibuisse. 2) Neque corpus rite præparatum fuit: licet enim excretionum alvinæ cutaneæque vias patulas liberasque reddiderint medici; sanguinis tamen molem, quam inprimis nostro ægrotanti infensam fuisse, ex supra dictis patebit, per convenientem haud imminuerunt venæsectionem. 3) Ipsa denique aquarum quantitas, quam æger ad quinque usque mensuras quotidie potavit, accusanda venit: quamvis enim in quibusdam affectibus ad tres vel quatuor quotidie mensuras impune & cum fructu bibantur; sufficiunt tamen in hypochondriaco malo mensuræ una vel duæ; confirmante *Illustri* PRÆS. *in Consultat. Med. Tom. II. Sect. III. Cas. XXXVIII. pag. 191. Cas. XLI. p. 201. LI. p. 243. &c.*

§. XVII.

Hinc illæ lacrymæ! & non mirum, quod tam infaustus illorum potum effectus in nostro exceperit ægrotante. Namque non modo major intestinorum, totiusque nervosi generis imbecillitas increvit, radicesque egit altiores: verum ipsam inde ventriculi ac intestinorum excoriationem subortam fuisse, multa sunt, quæ testan-

testantur momenta. Intelligo per excoriationem tunicæ mucaginosæ, quæ investit nerveam, & villosa audit, abrasionem: quam in nostro factam fuisse, docent filamenta, tunicæ villosæ similia per anum sub finem potationis excreta. Quod si in hujus mali causam proximius inquiram, eam minime ipsarum aquarum virtuti acriori & causticæ adscribendam esse puto, sed ita deduco: Dum aquæ, non sufficienter excretis omnibus impuritatibus, frigidæ sunt potæ: induxerunt externæ corporis peripheriæ constrictionem spasmodicam, principioque quod fovent, salino copiosius hausto plus justo intestinorum stimularunt tunicas; unde omnis subtiliorum, sulphureorum, ac serosorum impetus ac affluxus, violenter ad intestina conversus, & ab his tunica eorundem villosa arrosa fuit. Nec miraberis, hoc a potu frigidarum acidularum in intestinis contingere posse; si consideraveris, quod juxta observationem ab *Illustr.* PRÆSID. *Consult. Med. Tom. II. Sect. III. Cas. LXXXVIII. pag. 373.* allegatam, ex ejusdem fontis frigidi, nimia quantitate quotidie sumta, vesicæ urinæ insequuta fuerit excoriatio.

§. XVIII.

Sic excoriatis igitur ventriculo & intestinis, cur nova symptomatum cohors accesserit, explicatu est facillimum. Tum enim vel levissima materia, quæ sive acrimonia, sive auctiori calore stimulare valet, protinus spasmum intestinorum potuit excitare, dum immediatus ad nerveam tunicam patuit accessus. Hinc infusum herbæ Theebois nauseam inducere; hinc decocta calidiora vomitum movere; hinc quoque lenissimum laxans, quale est mammatum, tam violentum per superiora pariter ac inferiora edere potuerunt effectum. Et, quod summa

rei

rei est, ex concursu tot, tantarumque causarum generari in nostro ægrotante debuit malum hypochondriacum inveteratum, cum excoriatione intestinorum stipatum. Hoc autem ejus est indolis, ut quidem ab omnibus symptomatibus nunquam immunia sinat esse corpora, graviores tamen adflictiones intervalla exhibeant, & quietiora interdum ægris præstent tempora. Ejusmodi graviores accessiones citius, vel tardius recurrunt, prout plus vel minus erroris in non naturalibus committitur rebus. Et sic in nostro præsertim casu partim refrigerationes, partim acriores meditationes, more ipsis sueto, novum acerbiorum symptomatum recursum effecerunt, & adauxerunt.

§. XIX.

Quid vero fausti in tanto malorum symptomatumque confluxu ominari licet? Certe malum hypochondriacum inveteratum, uti generatim, ita præsertim illud, in quo animales simul læduntur actiones, permagnam curandi præsagit difficultatem. Et quid mirum? ubicunque & solidæ nervosæque partes a robore suo penitus dejectæ, & humores a naturali crasi recesserunt, circuituque irregulari moventur, & ipsa mens quoque læsa, atque ad mœrorem tristitiam, metum, diffidentiam proclivis existit: ibi certe arduum opus est, hæc omnia corrigendi. In nostro quidem casu facilis utique transitus est ad melancholiam hypochondriacam, adque soporosos & apoplecticos affectus. Sed abjicere prorsus animum non decet; maxime cum ea nondum adhibita legantur remedia, quæ debellando morbo satis fuissent opportuna: nec desperandum, quin iis rite patienterque usurpatis, æger ad bonam sit rediturus valetudinem.

§. XX.

§. XX.

Verum enim vero occurrit primum MONTANI, celebrioris Italorum Medici, monitum, quo chronico ejusmodi morbo detentis acclamat: *Fuge medicos & medicamenta, facileque convalesces.* Absurdum foret, dictum hoc de omnibus & medicis & medicamentis intelligere, & in medica artis opprobrium interpretari velle: sed monet duntaxat optimus ille auctor, ne ægri longis morbis occupati more ipsis sueto, nimia varietate & Medicorum & medicaminum delectentur; atque ab iis prorsus abstineant remediis, quæ activiora, & spirituosa sunt, quæ que sub specioso generosorum titulo iis vulgo opponi solent ægritudinibus. Certe horum usus tantum abest, ut solatium præstet hypochondriacis, ut potius malum inde reddatur atrocius, & profundiores radices agat. Omnes curandi scopi in nostro casu eo sunt dirigendi, ut 1) omnes, quæ adhuc in corpore testiterint sordes, per convenientes vias eliminentur, 2) intestinorum labes resarciatur, eaque ad elaborandum generosiorem chylum apte reddantur, ac denique 3) totum nervosarum partium systema corroboretur. Et omnes quidem hi fines magis diæteticis, quam pharmaceuticis, & ex his quidem levioribus duntaxat, atque naturæ amicis obtineri poterunt.

§. XXI.

Inchoandum igitur a recta diætæ præscriptione; sine cujus curatiori observatione speratum nunquam obtinere licebit effectum. Qua propter ante omnia dispiciendum, an locus, in quo degit illustris æger, aëre fruatur humido, nebulosoque: quo in casu is relinquendus, & alius puriori, ac temperatiori aëre præditus erit

 feli-

seligendus. Frigus eo magis fugiendum, quo certius ac gravius exinde damnum observat ægrotus; maxime autem pedes, abdomen, & dorsum circa initia vertebrarum lumbarium omni studio a quocunque frigore munire debet. Ex cibis cane pejus & angue vitare juvabit omnes, qui coctu sunt diffiiciliores, crudum chylum, viscidasque generant sordes: quippe quorum dissolutioni debilis ventriculus minus est sufficiens. Hos inter locum occupant acetaria, carnes fumo induratæ, salitæ, pisces marini fructus horræi, leguminosi, panificia, omneque placentarum genus &c. Contra vero commendationem merentur carnes molliores ac teneriores, vitulinæ, agninæ, pullorum & gallinarum, ac ex his parata juscula: quæ eo illustriori, simulque medicinali pollent virtute, si cum herbis & radicibus medicatis, ut radice apii, scorzoneræ, perroselini, asparagi, herba nasturtii, chærefolii, spinachiæ aliisque alterentur. Præterea cœnam semper prandio parciorem esse; nec sub prandio gulæ nimium indulgere oportet; siquidem moderamen adpetitus pro egregio morborum chronicorum remedio, veteres jam agnoverunt Medici.

§. XXII.

Maximum autem curationis momentum a recto potus genere dependet; & eo erit utilius, tale in præsenti casu seligere, quod ægro conveniat, nec tædium moveat; quo magis illius ventriculus infusa, decocta, cerevisias, omneque vinum respuere dicitur. Quid ergo restat? Certi quid determinare haut licet; quicquid enim huic utile, alteri noxium deprehenditur. Id extra dubium est positum, omnes cerevisias hypochondriacis esse infensas. Ergo tentandum, num infirmitas ventriculi

culi permiserit sero lactis dulci in potus ordinari vicem uti: si tulerit concedendum illud, summopereque suadendum. Si non tulerit, substituendæ acidulæ Selteranæ refracta & vix tertia vini generosi, maximeque Mosellani parte permixtæ; vel decocta ex radice scorzoneræ, cichorei, chinæ, sarsaparillæ, glyzirrhizæ, rasuræ cornu cervi, & corticibus citri vel aurantiorum recentibus parata. Sed nonne hæc movebunt vomitum? Minime; si nimirum justo tepore prædita, & corticibus dictis roborante imbuta virtute fuerint. Nec inducent nauseam infusa theiformia, si ex herbæ melissæ, nervoso generi admodum amica, veronicæ, radice liquiritiæ, corticibusque recentis citri conficiantur, & exoticæ eique adstringenti herbæ Thee-bois substituantur, nec justo calidiora sorbillentur. Ex vinis nostro ægrotanti utilissimum erit bonæ notæ Burgundiacum, sub epulis parca quantitate capiendum: neque enim, si accesserit recta medicatio, humores commovebit, nec exæstuabit.

§. XXIII.

Tum ad animi tranquillitatem, corporisque motum est respiciendum: siquidem si ægrotans noster a suo liberari cupiat malo, necesse est, ut a meditationibus & lucubrationibus per aliquod tempus plane abstineat, deinceps vero, redeunte paululum vigore, temperate ipsis indulgeat. Ipse enim sensit, a mentis intentiori labore atrocissimos statim revocari paroxysmos. Et hoc quidem scopo non præstantius habetur consilium, quam cœli mutatio: ut scilicet persuadeatur vir illustris, quo rus petat, ibidemque grata & jucunda sibi seligat consortia, & ab omnibus curis, negotiis & occupationibus caveat. Quod autem præstantissimum est; non negligat

corporis moderatum exercitium, quippe quo ad roborandum partium solidarum tonum nihil unquam est efficacius. Motus corporis, ut prosit, est instituendus 1) sub tempestate serena, ne frigus ejus destruat utilitatem, 2) moderate & per gradus, ad lenem usque sudoris eruptionem: ne exæstuentur humores; 3) optime fit per obambulationem, & lenem equitationem, de qua ORIBASIVS *Lib. IV. cap. 24. equitatio*, inquit, *magis quam omnes reliquæ exercitationes corpus præservat, stomachum confirmat, & sensuum organa purgat, eaque reddit acutiora.* 4) Commodissime celebratur vel matutinis vel vespertinis horis, aut, quod idem est, vel ante ciborum assumtionem, vel post peractam eorundem concoctionem: qui enim statim a pastu corpus exercuerit, maxime vehendo, vel equitando; illi flatulentæ exacerbantur molestiæ. Quo de argumento egregie scribit SANCTORIVS *tr. de motu & quiete* §. 72. dum ait: *exercitium post septimam usque ad duodecimam horam ab assumto cibo, magis resolvit insensibiliter unius horæ spatio, quam tribus temporibus alterius spaii.*

§. XXIV.

Quibus præmissis, transibimus ad recensenda ea subsidia, quæ indicationibus §. XIX. expositis facient satis. Et hæc inter juxta primam indicationem ad alvi conservandam libertatem, perque eam eliminandas crassiores sordes, curandi nervus est dirigendus. Purgantia, & fortius alvum ducentia hoc in casu veneni instar se habere; quilibet vel paululum in arte medica versatus facile cognoscet. Restant ergo lenissima laxantia; e quibus *Illustris* PRÆSES non præstantius unquam deprehendit manna, si in aqua quadam destillata solvatur, eique

que rhabarbarum, & roborandi fine una alteraque olei de cedro guttula addatur. Et licet tale laxans ægro dicatur vehementius alvum movere: tentandum est, num in dicta formula, refractiori quantitate, & præmissis clysteribus, qui flatus deorsum alliciunt, effectum placidiorem sit editura. Ipsi quoque clysteres ad repurganda crassa potissimum intestina sua non carent laude. Nec contemnendi usus sunt pilulæ balsamicæ, ad ductum *Exc.* PRÆS. concinnatæ, quæ parca dosi, numero quindecim mane exhibeantur, data per præcedentem vesperam vel salis aperitivi *Exc.* PRÆS. drachma dimidia, vel si pilulæ orgasmum humorum incitare videantur, tantundem pulveris præcipitantis. Hæc laxantia, exigente rei necessitate, quovis quinto vel octavo die propinare; reliquo tempore per diætam lubricam alvum solvere expediet; quo fine passulæ rhabarbarinæ, pruna laxativa, poma Borsdorffiensia cum passulis Corinthiacis decocta commendari merentur. Si acidæ sordes in primis viis hospitentur, sola magnesia alba, vel cancrorum lapides, operæ facient pretium; & ob terram alcalinam cum acido ventriculi congredientem, sal medium constituendo, ducent alvum. Adhæc eliminandis per cutis poros subtilioribus recrementis, & perspirationni promovendæ adprime inservient infusa theiformia, maxime mane hausta, si paullo post, motus instituatur corporis.

§. XXV.

Præterea opus est, ut eæ acidæ cruditates, quibus primæ obsidentur regiones, attemperentur, ne vellicante sua vi spasmis novum præbeant fomitem. Quo quidem scopo pulveres temperantes, simulque nervini magnam

gnam merentur laudem, veluti est, qui ex oculis cancrorum, cornu cervi sine igne, antimonii diaphoretici, pulveris marchionum, succini præparati ana duabus drachmis, nitri drachmis una, & extracti castorei scrupulo uno conficitur, & ex aqua analeptica cerasorum vel chamæmeli matutino exhiberi potest tempore. Hujus virtus adprime quoque conveniet sanguinis, quibus æger infestatur, ebullitionibus; nec levem in sopiendis doloribus præstabit operam. Et hac quidem intentione ad sopiendos nimirum spasmodicos, si effrænes fuerint motus, blanda sua relaxante vi omnibus palmam eripit liquor anodynus mineralis *illustris* PRÆSIDIS; quem pondere viginti guttarum cum binis scrupulis descripti pulveris vel mane, vel etiam, exigente necessitate, vesperi simul summo cum fructu propinare licebit.

XXVI.

Hæc dum fiunt, juxta secundæ indicationis tenorem ventriculo & intestinis naturale robur est instaurandum, ut integra fiat vis digestiva, bonusque generetur clylus. Quibus votis ea satisfacient, quæ subtili, balsamico, & amaricante gaudent principio, veluti sunt extract. card. bened. fumar. centaur. min. absynth. rhabarb. cascarill. millefol. chamom. Rom. myrrh. cort. citri, aurantiorum, & id genus plura: quæ in Elixirium redigi, & loco spirituosi alcalino & aquoso solvi possunt menstruo. Instar omnium eo nomine est elixir viscerale balsamicum *Illustris* PRÆSID: cui etiam sequens poterit substitui: Recipe extracti cardui benedicti, gentianæ rubræ, myrrhæ electæ, succini ana drachmas duas salis tartari drachmas tres, olei de Cedro guttas viginti. M. & cum vino Hungarico leni calore digerantur. Id

genus

genus remedii ad guttas octoginta brevi ante prandium, nec non hora quarta pomeridiana datum, excellentissima pollet virtute, acidum in primis viis infringendi, humorum orgasmum consopiendi, & amissum intestinorum tonum egregie roborandi.

§. XXVII.

His subsidiis procul omni dubio multum detrahetur mali vehementiæ: ut vero illud radicitus exstirpetur, superest, ut nimia humorun moles convenienter imminuatur, minima vascula ab obstrutionibus reserentur, & totum corroboretur nervorum genus. Priori scopo accomodatæ sunt venæsectiones, ter ad minimum quotannis in pede celebrandæ. Ante harum usum per aliquot dies utendum erit pediluviis, quæ spasmos totius corporis relaxandi, & humores ad cutaneum corticem invitandi, præstantem possident vim, ne autem exæstuent sanguinem, ea oportet esse tepidiora. Eo quoque, quo vena secatur tenpore, inprimis ab aere frigidiori, & cibis durioribus cavendnm, ne ab illo lædatur transpiratio, & catharralis inducantur morbi, ab his nimium oneretur imbecillis ventriculus. Alterum scopum optime explent aquæ minerales, e quibus nostro ægrotanti vel thermas Epsomenses, vel acidulas Egranas sed tepefactas commendamus. Harum mensura una cum dimidia singulo mane potari; eique potationi præmitti pariter ac interponi debet lene laxans mannatum, semperque conjungi usus Elixirii visceralis. Qua curatione ad aliquot hebdomades protracta, ad implendam tertiam indicationem suademus externum usum balneorum vel Tœplicensium, vel Lauchstadiensium: interne commendamus martialia, sub sufficienti corporis motu vel in liqui-

da

da forma, velut est tinctura martis tartarisata Zwelfferi aut Ludovici, vel in pulvere offerenda, tumque cum cortice cascarillæ vel chinæ commiscenda: qualis pulvillus hic esse poterit: Recipe croci martis tenuissimi unciam semis, lapidum cancrorum, arcani duplicati ana drachmam unam, nitri depurati, corticis cascarillæ ana drachmas binas, olei de cedro, corticum aurant. ana guttas VIII. M. F. pulvis, cujus drachma mane vel vesperi capiatur.

§. XXVIII.

Denique ex topicis ad infringendam dolorum spasmodicorum atrociam haud alienum fore putamus, emplastrum quoddam nervinum temporibus, dorso ac hypochondriis imponere; cujus talis esse poterit formula: Recipe olei nucis moschatæ expressi, axungiæ humanæ ana unciam semis, ceræ albæ unciam unam, resinæ storacis, thymiam. ana drachmam unam, balsami Peruviani drachmas duas, olei lavendulæ guttas viginti M. F. emplastrum. Et hæc sunt, quæ de præsenti casus caussis ac curandi ratione proponenda putavi: quæ ut benevolus Lector æqui bonique consolat, rogo.

F I N I S.

